A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2015. november 17.*

„Előzetes döntéshozatal — EUMSZ 56. cikk — Szolgáltatásnyújtás szabadsága — Korlátozások — 96/71/EK irányelv — A 3. cikk (1) bekezdése — 2004/18/EK irányelv — 26. cikk — Közbeszerzés — Postai szolgáltatások — A tagállam valamely regionális egységének szabályozása, amely előírja az ajánlattevők és alvállalkozóik számára, hogy vállaljanak kötelezettséget arra, hogy a közbeszerzési szerződés tárgyát képező szolgáltatásokat teljesítő alkalmazottaik számára minimálbért fizetnek”

A C-115/14. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Oberlandesgericht Koblenz (koblenzi tartományi legfelsőbb bíróság, Németország) a Bírósághoz 2014. március 11-én érkezett, 2014. február 19-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **RegioPost GmbH & Co. KG**

és

a **Stadt Landau in der Pfalz** között,

a **PostCon Deutschland GmbH**,

a **Deutsche Post AG**

részvételével

folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (negyedik tanács),

tagjai: L. Bay Larsen, a harmadik tanács elnöke, a negyedik tanács elnökeként eljárva, J. Malenovský, M. Safjan és A. Prechal (előadó) és K. Jürimäe bírák,

főtanácsnok: P. Mengozzi,

hivatalvezető: K. Malacek tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2015. április 29-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a RegioPost GmbH & Co. KG képviseletében A. Günther Rechtsanwalt,

* Az eljárás nyelve: német.

– a Stadt Landau in der Pfalz képviseletében R. Goodarzi Rechtsanwalt,

– a PostCon Deutschland GmbH képviseletében T. Brach Rechtsanwalt,

– a Deutsche Post AG képviseletében W. Krohn és T. Schneider Rechtsanwälte,

– a német kormány képviseletében T. Henze és A. Lippstreu, meghatalmazotti minőségben,

– a dán kormány képviseletében C. Thorning és M. Wolff, meghatalmazotti minőségben,

– az olasz kormány képviseletében G. Palmieri, meghatalmazotti minőségben, segítője: M. Salvatorelli avvocato dello Stato,

– az osztrák kormány képviseletében M. Fruhmann, meghatalmazotti minőségben,

– a norvég kormány képviseletében K. Nordland Hansen és P. Wennerås, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében A. Tokár, J. Enegren és S. Grünheid, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2015. szeptember 9-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a munkavállalók szolgáltatások nyújtása keretében történő kiküldetéséről szóló, 1996. december 16-i 96/71/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 1997. L 18., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 2. kötet, 431. o.) 3. cikkének (1) bekezdésével és a 2011. november 30-i 1251/2011/EU bizottsági rendelettel (HL L 319., 43. o.) módosított, az építési beruházásra, az árubeszerzésre és a szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 2004. március 31-i 2004/18/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 134., 114. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 7. kötet, 132. o.; a továbbiakban: 2004/18 irányelv) 26. cikkével összefüggésben értelmezett EUMSZ 56. cikk értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a RegioPost GmbH & Co. KG (a továbbiakban: RegioPost) és a Stadt Landau in der Pfalz (Landau város Pfalzban, Németország, a továbbiakban: Landau város) között, e város postai szolgáltatásaira vonatkozó közbeszerzési szerződések odaítélése keretében az ajánlattevők és alvállalkozóik arra történő kötelezése tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, hogy vállaljanak kötelezettséget arra, hogy minimálbért fizetnek az ezen közbeszerzési szerződések tárgyát képező szolgáltatásokat teljesítő alkalmazottak számára.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 96/71 irányelv

3 A 96/71 irányelv „Hatály” című 1. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

„(1) Ezt az irányelvet arra, a tagállamban letelepedett vállalkozásra kell alkalmazni, amely a szolgáltatások transznacionális nyújtása keretében munkavállalókat küld egy másik tagállam területére a (3) bekezdéssel összhangban.

[...]

(3) Ezt az irányelvet akkor kell alkalmazni, ha az (1) bekezdésben említett vállalkozás az alábbi transznacionális intézkedések valamelyikét megteszi:

a) munkavállalókat küld ki egy tagállam területére saját nevében és saját irányítása alatt, a kiküldő vállalkozás és a szolgáltatásnak az adott tagállamban működő címzettje között létrejött szerződés alapján, feltéve hogy a kiküldő vállalkozás és a munkavállaló a kiküldetés idején munkaviszonyban áll egymással;

vagy

b) munkavállalókat küld ki a tagállam területén a csoport tulajdonában lévő telephelyre vagy vállalkozáshoz, feltéve hogy a kiküldő vállalkozás és a munkavállaló a kiküldetés idején munkaviszonyban áll egymással;

vagy

c) munkaerő-kölcsönzéssel foglalkozó vállalkozásként vagy munkaerőt rendelkezésre bocsátó vállalkozásként munkavállalót küld ki egy tagállam területén letelepedett vagy ott működő vállalkozáshoz, feltéve hogy a munkaerő-kölcsönzéssel foglalkozó vállalkozás vagy a munkaerőt rendelkezésre bocsátó vállalkozás és a munkavállaló a kiküldetés idején munkaviszonyban áll egymással.

[...]”

4 Az említett irányelvnek „A munkaviszonyra vonatkozó szabályok” című 3. cikkének (1) és (8) bekezdése értelmében:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy bármelyik állam jogát is kell alkalmazni a munkaviszonyra, az 1. cikk (1) bekezdésében említett vállalkozások biztosítják a területükön kiküldetésben lévő munkavállalóknak az alábbi kérdésekkel kapcsolatos, munkaviszonyra vonatkozó szabályokat, amelyeket a munkavégzés helye szerinti tagállamban:

– törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezés,

illetve

– olyan kollektív megállapodás vagy választott bírósági határozat állapít meg, amelyet a (8) bekezdés értelmében általánosan alkalmazandónak nyilvánítottak, amennyiben azok a mellékletben említett tevékenységekre vonatkoznak:

[...]

c) minimális bérszint, beleértve a túlóradíjakat; ez a pont nem vonatkozik a kiegészítő foglalkoztatási nyugdíjrendszerekre;

[...]

Ennek az irányelvnek az alkalmazásában az 1. cikk [helyesen: a második francia bekezdés] c) pontjában említett minimális bérszint fogalmát annak a tagállamnak a nemzeti jogszabályai, illetve gyakorlata határozzák meg, amelynek a területén a munkavállaló kiküldetésben tartózkodik.

[...]

(8) »Általánosan alkalmazandónak nyilvánított kollektív megállapodás vagy választott bírósági határozat« az a kollektív megállapodás vagy választott bírósági határozat, amelyet a területi hatálya alá tartozó valamennyi vállalkozásnak be kell tartania az érintett szakmában vagy iparágban.

[...]”

A 2004/18 irányelv

5 A 2004/18 irányelv (2), (33) és (34) preambulumbekezdése kimondja:

„(2) A tagállamokban az állam, a területi és a települési önkormányzatok, valamint a közjogi intézmények nevében kötött szerződések odaítélése során tiszteletben kell tartani a Szerződés elveit, és különösen az áruk szabad mozgásának, a letelepedés szabadságának, valamint a szolgáltatásnyújtás szabadságának az elvét, továbbá az ezekből levezethető olyan elveket, mint az egyenlő bánásmód, a megkülönböztetésmentesség [helyesen: hátrányos megkülönböztetéstől való mentesség], a kölcsönös elismerés, az arányosság és az átláthatóság elve. A bizonyos értéket meghaladó közbeszerzési szerződések esetében azonban tanácsos rendelkezéseket hozni az ilyen szerződések odaítélésére vonatkozó nemzeti eljárások közösségi összehangolására vonatkozóan, amely rendelkezéseknek az említett elveken kell alapulniuk annak érdekében, hogy érvényesülésüket biztosítsák, valamint, hogy a közbeszerzések verseny előtti megnyitását garantálják. Ezeket az összehangoló rendelkezéseket ezért az előbb említett szabályokkal és elvekkel, valamint a Szerződés egyéb szabályaival összhangban kell értelmezni.

[...]

(33) A szerződésteljesítési feltételek akkor egyeztethetők össze az irányelvvel, ha nem tartalmaznak közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést, és szerepelnek a szerződési hirdetményben vagy az ajánlattételhez szükséges dokumentációban. E feltételek különösen olyan célok ösztönzésére irányulhatnak, mint a munkahelyi szakképzés, a különleges beilleszkedési nehézségekkel küzdő személyek foglalkoztatása, a munkanélküliség elleni küzdelem vagy a környezetvédelem. [...]

(34) Azokat a – mind nemzeti, mind pedig közösségi szintű – törvényeket, rendeleteket és kollektív szerződéseket, amelyek a munkavégzési feltételek és a munkahelyi biztonság terén hatályosak, alkalmazni kell a közbeszerzési szerződés teljesítése során, feltéve, hogy e szabályok és azok alkalmazása a közösségi jognak megfelelnek. Olyan esetben, amikor az egyik tagállamból

származó munkavállaló közbeszerzési szerződés teljesítése céljából egy másik tagállamban nyújt szolgáltatást, a [96/71 irányelv] állapítja meg azokat a minimumfeltételeket, amelyeket a fogadó országnak e kiküldött munkavállalók tekintetében be kell tartania. Ha a nemzeti jog tartalmaz erre vonatkozó rendelkezéseket, e kötelezettségek be nem tartása súlyos kötelességszegésnek vagy az érintett gazdasági szereplő szakmai hitelét érintő jogsértésnek minősülhet, amely akár ahhoz is vezethet, hogy az adott gazdasági szereplőt kizárják a közbeszerzési eljárásból.

6 A 2004/18 irányelv 7. cikke b) pontja első francia bekezdésének megfelelően ezt az irányelvet többek között azokra a szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződésekre kell alkalmazni, amelyeknek hozzáadottérték-adó nélküli becsült értéke eléri a 200 000 eurót, amennyiben az ezen irányelv IV. mellékletében felsorolt központi kormányzati szervektől eltérő ajánlatkérő szervek által odaítélt közbeszerzési szerződésekről van szó.

7 Az említett irányelv „Szerződésteljesítési feltételek” című 26. cikke előírja:

„Az ajánlatkérő szerv különleges feltételeket állapíthat meg valamely szerződés teljesítésére vonatkozóan, feltéve, hogy e feltételek összeegyeztethetők a közösségi joggal és szerepelnek a hirdetményben vagy az ajánlattételhez szükséges dokumentációban. A szerződés teljesítésére irányadó feltételek különösen szociális és környezetvédelmi tárgyúak lehetnek.”

8 Ugyanezen irányelv „Adózással, környezetvédelemmel, munkavédelmi rendelkezésekkel és munkafeltételekkel kapcsolatos kötelezettségek” című 27. cikke előírja:

„(1) Az ajánlatkérő szerv az ajánlattételhez szükséges dokumentációban megnevezheti – vagy valamely tagállam által kötelezhető arra, hogy megnevezze – azt a szervet vagy szerveket, amelytől, illetve amelyektől a részvételre jelentkező vagy az ajánlattevő megfelelő tájékoztatást kaphat az építési beruházás kivitelezése, illetve a szolgáltatás teljesítése szerinti tagállamban, régióban vagy településen hatályos, […] munkafeltételekkel kapcsolatos kötelezettségekről, amelyeket az építési területen végzendő építési munkákra, illetve a szerződés teljesítése során nyújtott szolgáltatásokra alkalmazni kell.

(2) Az (1) bekezdésben említett tájékoztatást adó ajánlatkérő szerv felhívja az ajánlattevőket vagy a közbeszerzési eljárásban részvételre jelentkezőket arra, hogy nyilatkozzanak arról, hogy ajánlatuk elkészítésénél figyelembe vették az építési beruházás kivitelezése, illetve a szolgáltatásnyújtás helyén hatályos munkavédelmi rendelkezésekkel és munkafeltételekkel kapcsolatos kötelezettségeket.

[…]”

A német jog

A szövetségi jog

9 A legutóbb a 2014. július 21-i törvény (BGB1. 2014 I., 1066. o.) 5. §-ával módosított, a versenykorlátozás tilalmáról szóló, 2013. június 26-i törvény (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen) (BGB1. 2013 I., 1750.) 97. §-ának (4) bekezdése előírja:

„A szerződéseket szakosodott, hatékony, megbízható és jogkövető vállalkozások számára kell odaítélni. A szerződés teljesítése további – többek között szociális, környezetvédelmi vagy innovációs szempontokat érintő –, a szerződés tárgyával objektív kapcsolatban álló, és a nyújtandó szolgáltatás leírásában megemlítésre kerülő követelménynek vethető alá a nyertes ajánlattevő vonatkozásában. A nyertes ajánlattevőre csak akkor írhatók elő a fent hivatkozottaktól eltérő vagy azon túlmutató követelmények, ha azokat a szövetségi állam vagy a Länder jogszabályaiban írták elő.”

10 A határokon átnyúló szolgáltatások nyújtása keretében kötelezően biztosítandó munkafeltételekről szóló, 1996. február 26-i törvény (Gesetz über zwingende Arbeitsbedingungen bei grenzüberschreitenden Dienstleistungen – Arbeitnehmer-Entsendegesetz; BGBl. 1996 I, 227. o., a továbbiakban: AEntG) szerint a postai szolgáltatások ágazatában a kötelező minimálbért megállapító kollektív szerződés megkötésére 2007. november 29-én került sor, és azt egy 2007. december 28-i rendeletben általánosan alkalmazandónak nyilvánították ezen ágazat valamennyi vállalkozása tekintetében. Mindazonáltal a Bundesverwaltungsgericht (szövetségi közigazgatási bíróság) 2010. január 28-i ítélete hatályon kívül helyezte e rendeletet, így az alapügyben szereplő tényállás bekövetkezésekor a postai szolgáltatások ágazatában nem létezett kötelező minimálbér.

11 Az általános minimálbérről szóló, 2014. augusztus 11-i törvény (Gesetz zur Regelung eines allgemeinen Mindestlohns; (BGBl. 2014 I, 1348. o.) főszabály szerint azt írja elő, 2015. január 1-jétől minden munkavállalónak legalább bruttó 8,50 euró órabért fizetnek.

Rajna-vidék–Pfalz tartomány joga

12 A Rajna-vidék-Pfalz tartománynak a kollektív szerződések betartásának és a minimálbérnek a közbeszerzési szerződések odaítélése keretében történő biztosításáról szóló 2010. december 1-jei törvénye (Landesgesetz zur Gewährleistung von Tariftreue und Mindestentgelt bei öffentlichen Auftragsvergaben; a továbbiakban: LTTG) 1. §-ának (1) bekezdése előírja:

„E törvény azon versenytorzulások megakadályozását célozza, amelyek a közbeszerzési szerződések odaítélésekor az alacsony munkabérért foglalkoztatott munkaerő alkalmazása eredményeképpen keletkeznek; e törvény csökkenti a szociális biztonsági rendszerek terheit. E cél érdekében e törvény előírja, hogy az ajánlatkérők […] [a] közbeszerzési szerződéseket e törvény értelmében csak olyan vállalkozásoknak ítélhetik oda, amelyek a jelen törvényben meghatározott minimálbért fizetik a munkavállalóik számára, és tiszteletben tartják a kollektív szerződéseket.”

13 Az LTTG „Minimálbér” címet viselő 3. §-ának (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Bár a kollektív szerződések tiszteletben tartása nem követelhető meg a 4. § értelmében, a közbeszerzési szerződések csak olyan vállalkozásoknak ítélhetők oda, amelyek az ajánlattétel során írásban kötelezettséget vállalnak arra, hogy a szolgáltatás teljesítése keretében foglalkoztatott alkalmazottaiknak legalább (bruttó) 8,50 euró órabért fizetnek (minimálbér), és a minimálbér változatásait […] érvényesítik a munkavállalókkal szemben. […] A minimálbérre vonatkozó kötelezettségvállalási nyilatkozat ajánlattétel során történő megtételének és felszólításra történő benyújtásának elmulasztása esetén az ajánlatot ki kell zárni az értékelésből. A […] minimálbérre vonatkozó kötelezettségvállalással kapcsolatos, a[z illetékes] szolgáltatóközpont által esetlegesen nyilvánosan közzétett mintanyilatkozat használható.”

14 A Rajna-vidék-Pfalz tartomány 2012. december 11-i kormányrendeletének elfogadását követően az LTTG 3. §-ának (1) bekezdésében említett minimálórabér jelenleg bruttó 8,70 euró.

15 Az LTTG-nek „A kollektív szerződések betartására vonatkozó kötelezettségvállalás” című 4. §-a előírja:

„(1) Azon közbeszerzési szerződések, amelyek a határokon átnyúlóan kiküldött és tevékenységüket a rendszeresen belföldön foglalkoztatott munkavállalók tekintetében kötelezően biztosítandó munkafeltételekről szóló, 2009. április 20-i törvény [(Gesetz über zwingende Arbeitsbedingungen für grenzüberschreitend entsandte und für regelmäßig im Inland beschäftigte Arbeitnehmer und Arbeitnehmerinnen) (BGBl. 2009 I, 799. o.)] alkalmazandó változatának hatálya alá tartoznak, csak olyan vállalkozásoknak ítélhetők oda, amelyek az ajánlattétel során írásban kötelezettséget vállalnak

arra, hogy a szolgáltatás teljesítése keretében foglalkoztatott alkalmazottaiknak olyan órabért fizetnek, amely összege és részletszabályai okán legalább a vállalkozásra [az említett törvény] szerint kötelező kollektív szerződés rendelkezéseinek megfelel.

[…]

(6) A kollektív szerződés tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettségvállalási nyilatkozat ajánlattétel során történő megtételének és felszólításra történő benyújtásának elmulasztása esetén az ajánlatot ki kell zárni az értékelésből. A […] kollektív szerződés tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettségvállalással kapcsolatos, a[z illetékes] szolgáltatóközpont által esetlegesen nyilvánosan közzétett mintanyilatkozat használható.”

16 Az LTTG „Alvállalkozók” című 5. §-ának (2) bekezdése előírja:

„A szerződéses szolgáltatások alvállalkozók által történő teljesítése esetében a vállalkozásnak biztosítania kell, hogy ezen alvállalkozók is tiszteletben tartják a 3. és 4. §-ban foglalt kötelezettségeket, és az ajánlatkérőhöz be kell nyújtania az alvállalkozók minimálbérre és a kollektív szerződések tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettségvállalási nyilatkozatait. […]”

17 Az LTTG „Bizonyítás és ellenőrzés” című 6. §-a bizonyos kötelezettségeket ró a nyertes ajánlattevőre és az alvállalkozókra, amelyek többek között a dokumentumok és az adatok megőrzésére és rendelkezésre bocsátására vonatkoznak, és az LTTG által előírt kötelezettségek ajánlatkérő által történő ellenőrzésének lehetővé tételére irányulnak.

18 Az LTTG „Szankciók” című 7. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) A 3. és 4. § által előírt kötelezettségek betartásának biztosítása érdekében az ajánlatkérőnek minden felróható kötelezettségszegés esetére a szerződés értéke 1%-ának megfelelő összegű, több kötelezettségszegés esetén a szerződés értékének 10%-áig terjedő összegű kötbért kell kikötnie a nyertes ajánlattevővel szemben. A nyertes ajánlattevő az első mondatban meghatározott kötbért abban az esetben is köteles megfizetni, ha a kötelezettségszegést az általa megbízott valamely alvállalkozó követte el, és a nyertes ajánlattevő tudott vagy tudnia kellett volna a kötelezettségszegésről. Amennyiben a szerződésben előírt kötbér aránytalanul magas, azt az ajánlatkérő a nyertes ajánlattevő kérelmére a megfelelő összegre szállíthatja le. […]

(2) Az ajánlatkérő és a nyertes ajánlattevő megállapodik abban, hogy a 3–6. §-ban meghatározott követelmények teljesítésének súlyos gondatlanságból eredő elmulasztása az ajánlatkérőt azonnali hatályú felmondásra jogosítja fel.

(3) Amennyiben a nyertes ajánlattevő vagy valamely alvállalkozó legalább súlyos gondatlanságból, vagy ismételten megszegi az e törvényben foglalt kötelezettségeket, az ajánlatkérők e nyertes ajánlattevőt vagy ezen alvállalkozót a közbeszerzési szerződés odaítéléséből legfeljebb három évig terjedő időszakra kizárhatják.

[…]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

19 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy Landau város 2013. április 23-án az e város postai szolgáltatásaira vonatkozó, két tételből álló közbeszerzési szerződésre vonatkozó nyílt eljárást írt ki uniós szinten, e város postai szolgáltatásaira vonatkozó közbeszerzési szerződések

tárgyában, amely szerződések különösen levelek, valamint kis és nagy csomagok felvételére, szállítására és kézbesítésére vonatkozó keretszerződés megkötésére irányultak. A szerződés tervezett futamideje két év; az ajánlatkérő jogosult a futamidőt kétszer egy-egy évvel meghosszabbítani.

20 A közbeszerzési eljárást megindító hirdetmény „Gazdasági és pénzügyi kapacitás” című III 2.2. pontjának 4. alpontja szerint „a nyertes ajánlattevő tiszteletben tartja az [LTTG] rendelkezéseit”.

21 Az alapügyben szereplő tényállás bekövetkezésekor az AEntG szerint nem létezett minimálbért megállapító és a postai szolgáltatások ágazatában a vállalkozásokra kötelező kollektív szerződés. Ugyanekkor a vállalkozásokra nem vonatkozott az általános minimálbérről szóló, 2014. augusztus 11-i törvény által bevezetett minimálbérfizetési kötelezettség sem.

22 Az alapügyben szóban forgó ajánlattételhez szükséges dokumentáció E6. mellékletének címe „Az LTTG 3. §-ának (1) bekezdése szerinti nyilatkozatminta”. E melléklet arra irányult, hogy az ajánlattevők az ajánlattételkor be tudják nyújtani a minimálbérre vonatkozó saját kötelezettségvállalási nyilatkozatukat, valamint az alvállalkozóik nevében tett nyilatkozatokat.

23 A nyilatkozatminta szövege a következő:

„A jelen nyilatkozattal kötelezettséget vállalok/vállalunk

1. az alkalmazottaknak, a szolgáltatás teljesítése során legalább a Landnak az [LTTG] 3. §-a (2) bekezdésének harmadik mondata szerinti minimálbér megállapításáról szóló hatályos rendelete szerinti (bruttó) órabér megfizetésére, kivéve, ha a szolgáltatást szakképzésben részt vevő személyek nyújtják;

2. az alvállalkozók gondos kiválasztására, és különösen annak ellenőrzésére, hogy ajánlataik a fizetendő minimálbér alapján kerültek-e kiszámításra;

3. a szerződések alvállalkozók vagy az alvállalkozó munkaerő-kölcsönzéssel foglalkozó ügynökségének alkalmazottai által történő teljesítése esetében az LTTG 4. §-ának (1) bekezdéséből vagy az LTTG 3. §-ának (1) bekezdéséből eredő kötelezettségek biztosítására, és arra, hogy benyújtom/benyújtjuk az ajánlatkérőnek azon nyilatkozatokat, amelyekben az alvállalkozók és a munkaerő-kölcsönzéssel foglalkozó ügynökségek kötelezettséget vállalnak a minimumbér és a kollektív szerződések tiszteletben tartására;

4. rendelkezésre állnak a szerződés teljesítésében érintett alkalmazottakra vonatkozó teljes és ellenőrizhető dokumentumok, hogy az említett dokumentumok az ajánlatkérőnek, annak kérelmére bemutatásra kerülnek, és hogy az alkalmazottakat tájékoztatják az ajánlatkérő által elvégzett ellenőrzések lehetőségéről.”

24 2013. május 16-i levelében a RegioPost kifogásolta, hogy az LTTG 3. §-a által megkövetelt, minimálbérre vonatkozó kötelezettségvállalási nyilatkozatok ellentétesek a közbeszerzési joggal. Az előírt határidőn belül benyújtott ajánlatához az alvállalkozói tekintetében saját maga által megszövegezett kötelezettségvállalási nyilatkozatokat csatolt. Saját maga tekintetében azonban nem nyújtott be minimálbérre vonatkozó kötelezettségvállalási nyilatkozatot.

25 2013. június 25-i levelében Landau város lehetőséget adott a RegioPostnak arra, hogy tizennégy napon belül utólag benyújtsa az LTTG 3. §-a szerinti, minimálbérre vonatkozó kötelezettségvállalási nyilatkozatokat, és közölte, hogy ki fogja zárni a RegioPost ajánlatát, ha nem tesz eleget a felszólításnak.

26 A RegioPost a 2013. június 27-i levélben megismételte kifogásait, és az ajánlata kizárásának esetére közbeszerzési jogorvoslati eljárás megindítását helyezte kilátásba.

27 2013. július 11-i levelében Landau város tájékoztatta a RegioPostot, hogy az LTTG 3. §-a szerinti, minimálbérre vonatkozó kötelezettségvállalási nyilatkozatok hiányában ajánlata nem értékelhető. Ugyanezen levélben közölte, hogy a szerződés első tételét a PostCon Deutschland GmbH-nak, a második tételt pedig a Deutsche Post AG-nek ítéli oda.

28 2013. október 23-i határozatában a Vergabekammer Rheinland-Pfalz (Rajna-vidék–Pfalz tartomány közbeszerzési tanácsa) elutasította a RegioPost által 2013. július 15-én benyújtott jogorvoslati kérelmet, megállapítva többek között, hogy a RegioPost ajánlatát jogszerűen zárták ki az ajánlatkérő szerv által – jogszerűen – megkövetelt, minimálbérre vonatkozó kötelezettségvállalási nyilatkozatok hiánya miatt.

29 A jogvitát fellebbviteli eljárás keretében elbíráló kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy az ügy elbírálása attól függ, hogy mellőznie kell-e az LTTG 3. §-ának alkalmazását, annak az uniós joggal való összeegyeztetetlensége okán.

30 Az említett bíróság szerint az LTTG 3. §-ának (1) bekezdése a 2004/18 irányelv 26. cikke értelmében vett különleges szerződésteljesítési feltételt tartalmaz, amely csak akkor megengedett, ha összeegyeztethető az uniós joggal.

31 Márpedig ugyanezen bíróság úgy ítéli meg, hogy nincs abban a helyzetben, hogy ezt az összeegyeztethetőséget ellenőrizze, a Bíróság ítélkezési gyakorlata és különösen a Rüffert-ítélet (C-346/06, EU:C:2008:189) figyelembevételével sem.

32 A kérdést előterjesztő bíróság szerint az a tény, hogy a RegioPost Németországban letelepedett vállalkozás, és hogy a többi ajánlattevő ugyanezen tagállamban rendelkezik székhellyel, nem zárja ki előzetes döntéshozatal iránti kérelem benyújtását, mivel annak kérdése, hogy a nemzeti jog egy rendelkezésének alkalmazását annak az uniós joggal való esetleges összeegyeztethetetlensége okán mellőzni kell-e, olyan jogkérdés, amely a közbeszerzési vagy jogorvoslati eljárásban résztvevők állampolgárságától függetlenül merül fel.

33 Ami az alapügyben szóban forgó nemzeti intézkedésnek az EUMSZ 56. cikkének első bekezdésével való összeegyeztethetőségét illeti, a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaságtól eltérő tagállamban letelepedett vállalkozások azon kötelezettsége, hogy a munkavállalóik számára fizetett munkabért hozzá kell igazítaniuk a szerződés teljesítésének az előbbi államban található helye szerinti, magasabb bérszinthez, megfosztja e vállalkozásokat a kisebb bérköltségeikből eredő versenyelőnyüktől, jóllehet ezen előny gyakran elengedhetetlen a belföldi vállalkozások strukturális előnyeinek ellensúlyozásához és így egyáltalán a piacra lépéshez. Az LTTG 3. §-ának (1) bekezdésében meghatározott minimálbér tiszteletben tartására irányuló kötelezettség korlátozásnak minősül az ezen más tagállamokban letelepedett vállalkozások számára, amelyet főszabály szerint tilt az EUMSZ 56. cikk első bekezdése.

34 Mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság szerint az uniós joggal nem ellentétes az LTTG 3. §-a (1) bekezdésének az említett vállalkozásokra történő alkalmazása, ha teljesülnek a 96/71 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének alkalmazási feltételei. Márpedig e bíróság szerint e kérdésben kétségek állnak fenn.

35 Egyrészt e bíróság megállapítja, hogy bár az LTTG 3. §-ának (1) bekezdése olyan jogszabályi rendelkezés, amely megállapítja a minimálbér szintjét, e rendelkezés nem biztosítja a munkavállaló számára azt, hogy munkaadójuk megfizeti a minimálbért. Az említett rendelkezés ugyanis csupán megtiltja az ajánlatkérőknek, hogy olyan ajánlattevőknek ítéljenek oda közbeszerzési szerződést, amelyek nem vállalnak kötelezettséget arra, hogy az említett szerződés teljesítése keretében foglalkoztatott munkavállalóknak megfizetik a minimálbért.

36 Másrészt az említett bíróság megállapítja, hogy a minimálbérre vonatkozó, az LTTG 3. §-ának (1) bekezdésében előírt kötelezettség a nyertes ajánlattevő azon munkavállalóit érinti, amelyeket az érintett szerződés teljesítése keretében foglalkoztat. Márpedig a magánjogi szerződés teljesítése keretében foglalkoztatott munkavállaló nem kevésbé jogosult szociális védelemre, mint a közbeszerzési szerződés teljesítésének keretében foglalkoztatott munkavállaló.

37 A Rüffert-ítéletből (C-346/06, EU:C:2008:189) levonható következtetéseket illetően a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy a német jogtudományban többek között megállapításra került, hogy ezen ítéletet akként kell értelmezni, hogy a 96/71 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes az olyan rendelkezés, mint amilyen az LTTG 3. §-ának (1) bekezdése, amely törvényi rendelkezésben megállapít egy minimális bérszintet, akkor is, ha azt kizárólag a közbeszerzési szerződések teljesítésének keretében kell tiszteletben tartani, mivel az általános alkalmazás követelménye nem a törvényi rendelkezéseket, hanem kizárólag a kollektív szerződéseket érintené.

38 A kérdést előterjesztő bíróság megerősíti, hogy jelentős kételyei vannak ezen elmélet helytállósága tekintetében. Valamely alapvető szabadság, mint például a szolgáltatásnyújtás szabadságának korlátozását illetően a kérdést előterjesztő bíróság szerint nem lenne logikus az említett irányelv 3. cikke (1) bekezdésének akként történő értelmezése, hogy az előírja, hogy a minimálbért megállapító kollektív szerződéseket általánosan kell alkalmazni, az érintett ágazat valamennyi munkavállalót ideértve, akár a közbeszerzési szerződés, akár magánjogi szerződés teljesítésének keretében foglalkoztatottak, jóllehet a minimálbért megállapító törvényi rendelkezések hatálya korlátozható kizárólag a közbeszerzési szerződés teljesítésének keretében foglalkoztatottakra.

39 Az említett bíróság szerint, amennyiben az a megállapítás vonható le, hogy az olyan nemzeti rendelkezés, mint amilyen az LTTG 3. §-ának (1) bekezdése, amely előírja az ajánlattevők és az alvállalkozóik számára, hogy vállaljanak kötelezettséget arra, hogy minimálbért fizetnek a közbeszerzési szerződés tárgyát képező szolgáltatásokat teljesítő alkalmazottak számára, összeegyeztethető az EUMSZ 56. cikkel, meg kell vizsgálni az e kötelezettség megsértése esetére az említett nemzeti rendelkezésben előírt szankciónak, nevezetesen az ajánlattevőnek a közbeszerzési eljárásban való részvételből történő kizárásának a 2004/18 irányelv 26. cikkével fennálló összeegyeztethetőségét.

40 A kérdést előterjesztő bíróság szerint ezen összeegyeztethetőség kétségesnek tűnik, mivel amennyiben az LTTG 3. §-ának (1) bekezdése különleges feltétel a szerződésnek az említett irányelv 26. cikke szerinti teljesítése vonatkozásában, az utóbbi rendelkezés nem ír elő az ilyen különleges feltétel megsértése okán a közbeszerzési eljárásban való részvételből történő kizárási okot. Az ilyen kizárási ok egyébiránt téves értelmezésnek minősülne, mivel az ajánlattevő által teljesíteni vállalt különleges feltételek tiszteletben tartásának kérdése csak a szerződés e piaci szereplőnek történő odaítélését követően merül fel. Nem az ajánlattevő kizárását igazoló minőségi kiválasztási szempontról van tehát szó.

41 E bíróság szerint a közbeszerzési eljárásból az LTTG 3. §-a (1) bekezdésének figyelmen kívül hagyása esetében történő automatikus kizárás szankciója nem érvényes indokon alapul, mivel az e rendelkezésben előírt kötelezettségvállalások nem deklaratív jellegűek.

42 Egyébiránt a kérdést előterjesztő bíróság szerint e szankció nem tűnik hasznosnak, mivel az olyan közbeszerzési eljárás keretében, mint amilyen az alapügyben szerepel, az LTTG 3. §-ának (1) bekezdésében előírt minimálbérfizetési kötelezettség részét képezi mind a közbeszerzési eljárást megindító hirdetményben, mind pedig az ajánlattételhez szükséges dokumentációban szereplő kötelezettségeknek, amelyek a nyertes ajánlattevőt szerződéskötés esetén a szerződés alapján kötik, és amelyek tiszteletben tartását az LTTG 7. §-ának (1) bekezdése szerinti szerződésben előírt kötbér hivatott biztosítani.

43 E körülmények között az Oberlandesgericht Koblenz (a koblenzi tartományi legfelsőbb bíróság) felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni az [EUMSZ] […] [96/71] irányelv 3. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 56. cikkének első bekezdését, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely arra kötelezi az ajánlatkérőt, hogy csak olyan vállalkozásokkal kössön szerződést, amelyek és amelyek alvállalkozói az ajánlattétel során írásban kötelezettséget vállalnak arra, hogy a szerződés teljesítése keretében foglalkoztatott [alkalmazottaiknak] csak a közbeszerzési szerződések tekintetében – a magánjogi szerződések tekintetében azonban nem – államilag meghatározott minimálbért fizetnek, ha nem létezik sem jogszabályban meghatározott általános minimálbér, sem a potenciális szerződő partner és az esetleges alvállalkozó által általánosan alkalmazandó kollektív szerződés?

2) Az első kérdésre adandó nemleges válasz esetén:

Úgy kell-e értelmezni az uniós jogot a közbeszerzési szerződések odaítélése területén, különösen [a 2004/18] 26. cikkét, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, mint az LTTG 3. §-a (1) bekezdésének harmadik mondata, amely az ajánlat kötelező kizárását írja elő abban az esetben, ha valamely gazdasági szereplő az ajánlattétel során nem vállal kötelezettséget külön nyilatkozatban olyan cselekmény megtételére, amire szerződéskötés esetén a szerződés alapján e kötelezettségvállalási nyilatkozat megtétele nélkül is köteles lenne?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az elfogadhatóságról

44 Landau város, valamint a német és az olasz kormány az első kérés elfogadhatatlanságára hivatkozik az alapeljárásra jellemző bármely határokon átnyúló tényező kérdést előterjesztő bíróság által megerősített hiányára alapítva, mivel az alapügyben szereplő közbeszerzési eljárásban résztvevő valamennyi vállalkozás az ajánlatkérő illetékessége szerinti tagállamban telepedett le, azaz a Németországi Szövetségi Köztársaságban. Határokon átnyúló tényező hiányában a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel az alapügyben szereplő intézkedésnek a 96/71 irányelvvel és/vagy az EUMSZ 56. cikkel való összeegyeztethetőségének megítélésére. Az olasz kormány hasonló okokból vitatja továbbá a második kérdés elfogadhatóságát.

45 E kifogásokat el kell utasítani.

46 Először is emlékeztetni kell arra, hogy az a körülmény, hogy valamely nemzeti bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést formálisan bizonyos uniós rendelkezésekre hivatkozva fogalmazta meg, nem akadálya annak, hogy a Bíróság megadja e bíróság számára az értelmezés minden olyan elemét, amely szükséges az utóbbi előtt lévő ügy megítéléséhez, akár hivatkozott ezekre a kérdéseinek megfogalmazásában, akár nem. E tekintetben a Bíróságnak kell a nemzeti bíróság által szolgáltatott információk összessége és különösen az előzetes döntéshozatalra utaló határozat indokolása alapján meghatározni az uniós jog azon rendelkezéseit, amelyeknek az értelmezése a per tárgyára figyelemmel szükséges (lásd különösen: Vicoplus és társai ítélet, C-307/09–C-309/09, EU:C:2011:64, 22. pont).

47 E tekintetben ahhoz, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak hasznos választ lehessen adni, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdést az azt különösen szabályozó uniós jogra, azaz a 2004/18 irányelv 26. cikkére figyelemmel kell vizsgálni, amely rendelkezésre a kérdést előterjesztő bíróság a másik kérdés keretében egyébiránt kifejezetten hivatkozik (lásd analógia útján: Rüffert-ítélet, C-346/06, EU:C:2008:189, 18. pont).

48 Márpedig a Bíróság rendelkezésére álló iratokból, különösen a Vergabekammer Rheinland-Pfalz (Rajna-vidék–Pfalz tartomány közbeszerzési tanácsa) jelen ítélet 28. pontjában hivatkozott határozatából egyértelműen kitűnik, hogy az említett irányelv alkalmazandó az alapügyben, mivel a szóban forgó közbeszerzés értéke jelentősen meghaladja az ugyanezen irányelv alkalmazására irányadó értékhatárt, amely az alapügyben szereplő tényállás bekövetkezésekor 200 000 euróban került megállapításra.

49 Ennélfogva, mivel a jelen ügyben alkalmazandó a 2004/18 irányelv, amit egyébiránt az írásbeli észrevételeket benyújtó vagy a Bíróság tárgyalásán jelen lévő egyik érdekelt sem vitat, akkor is elfogadható az irányelv egyik rendelkezése, a jelen esetben a 26. cikkének értelmezésére vonatkozó kérdés, ha azt, amint az a jelen ügyben fennáll, olyan jogvitában terjesztették elő, amelynek valamennyi eleme egyetlen tagállam területére korlátozódik.

50 Egyébiránt, még ha – mint a jelen ügyben – e jogvita valamennyi eleme egyetlen tagállam területére korlátozódik is, a Bíróság hatáskörrel rendelkezik az EUMSZ 56. cikk megítélésére, amennyiben a harmonizáció említett irányelvben előírt szintje azt lehetővé teszi.

51 Ugyanis, mivel az alapügyben szereplő szerződés értéke egyértelműen meghaladja az ugyanezen irányelv alkalmazására irányadó értékhatárt, meg kell állapítani, hogy e közbeszerzés egyértelműen határokon átnyúló érdeket képvisel. Nem zárható tehát ki, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaságtól eltérő tagállamban letelepedett vállalkozásokat a közbeszerzési eljárást megindító hirdetmény közzétételét követően érdekelte az említett közbeszerzésben történő részvétel, akkor is, ha végső soron bizonyos – amelyek közé tartozhat a kifejezetten előírt azon kötelezettség, hogy tartsák tiszteletben az e tartományban előírt minimálbért – okok miatt egyes, olyan tagállamban letelepedett vállalkozások esetében, ahol a megélhetési költségek és a hatályos minimális bérszint jelentősen alacsonyabb a Rajna-vidék-Pfalz tartományban érvényes szintnél, úgy határoztak, hogy abban nem vesznek részt.

52 Ebből következik, hogy az első, annak érdekében átfogalmazott kérdés, hogy az először is a 2004/18 irányelv 26. cikkének értelmezésére vonatkozzon, és a második kérdés elfogadható.

Az ügy érdeméről

Az első kérdésről

53 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságára vonatkozó fenti megfontolásokra tekintettel meg kell állapítani, hogy első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2004/18 irányelv 26. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes a valamely tagállam valamely regionális egységének olyan jogszabálya, mint amilyen az alapügyben szerepel, amely arra kötelezi az ajánlattevőket és alvállalkozóikat, hogy az ajánlatukhoz csatolandó írásbeli nyilatkozatban kötelezettséget vállaljanak arra, hogy a közbeszerzési szerződés tárgyát képező szolgáltatások teljesítése keretében foglalkoztatott alkalmazottaiknak az e jogszabályban meghatározott minimálbért fizetik.

54 E tekintetben az olyan nemzeti rendelkezés, mint amilyen az LTTG 3. §-a, amennyiben arra kötelezi valamennyi ajánlattevőt és alvállalkozót, hogy kötelezettséget vállaljanak az ajánlatkérővel szemben arra, hogy az érintett közbeszerzési szerződés teljesítése keretében foglalkoztatott alkalmazottaknak törvényben meghatározott minimálbért fizetne, az ezen irányelv 26. cikke szerinti „szociális tárgyú” „különleges szerződésteljesítési feltételnek” minősül.

55 A jelen esetben e különleges feltételt mind a közbeszerzési eljárást megindító hirdetmény, mind pedig az ajánlattételhez szükséges dokumentáció tartalmazta, így teljesül az utóbbi cikkben előírt átláthatóság eljárási követelménye.

56 Egyébiránt ugyanezen irányelv (33) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a különleges szerződésteljesítési feltétel csak annyiban összeegyeztethető az uniós joggal, amennyiben közvetlenül vagy közvetetten nem hátrányosan megkülönböztető hatású. Márpedig nem vitatott, hogy az olyan nemzeti rendelkezés, mint amilyen az alapügyben szerepel, teljesíti e feltételt.

57 Egyébiránt a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint, amennyiben az uniós szinten kimerítő jogszabály-közelítés tárgyát képezi valamely nemzeti intézkedés, azt e jogszabály-közelítési intézkedés rendelkezései, nem pedig az elsődleges uniós jog alapján kell megítélni (lásd ebben az értelemben különösen: DaimlerChrysler-ítélet, C-324/99, EU:C:2001:682, 32. pont; Brzeziński-ítélet, C-313/05, EU:C:2007:33, 44. pont; Bizottság kontra Magyarország ítélet, C-115/13, EU:C:2014:253, 38. pont).

58 Márpedig a 2004/18 irányelv 26. cikke szerint különleges szerződésteljesítési feltételek írhatók elő, „feltéve, hogy összeegyeztethetők a közösségi joggal”.

59 Ebből következik, hogy az említett irányelv nem szabályozza kimerítő módon a különleges szerződésteljesítési feltételeket, így az alapügyben szóban forgó szabályozás értékelhető az elsődleges uniós jogra tekintettel.

60 Ennélfogva a 2004/18 irányelv (34) preambulumbekezdése szerint az alapügyben szóban forgó intézkedés uniós joggal való összeegyeztethetőségének vizsgálata keretében vizsgálni kell, hogy a határokon átnyúló helyzetek, amikor az egyik tagállamból származó munkavállaló közbeszerzési szerződés teljesítése céljából egy másik tagállamban nyújt szolgáltatást, tiszteletben tartják-e a 96/71 irányelv által megállapított minimumfeltételeket, amelyeket a fogadó országnak e kiküldött munkavállalók tekintetében be kell tartania.

61 A jelen esetben meg kell állapítani, hogy a kérdést előterjesztő bíróság vizsgálja az alapügyben szereplő intézkedések Németországon kívül letelepedett azon vállalkozásokra kifejtett hatását, amelyek érdekeltek voltak az érintett közbeszerzési eljárásban való részvételben, és munkavállalóik e területre történő kiküldésében, mivel lehetséges, hogy e vállalkozások azért mondtak le e részvételről, mivel kötelezték őket az LTTG által előírt minimálbér tiszteletben tartására. Ennélfogva e nemzeti intézkedést vizsgálni kell a 96/71 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésére tekintettel.

62 E tekintetben meg kell állapítani, hogy az olyan rendelkezést, mint amilyen az LTTG 3. §-a, az említett irányelv 3. cikke (1) bekezdése első albekezdésének első francia bekezdése szerinti olyan „törvényi rendelkezésnek” kell minősíteni, amely ugyanezen irányelv 3. cikke (1) bekezdése első albekezdésének c) pontja szerint „minimális bérszintet” ír elő. Ugyanis egyrészt Alsó-Szászország tartomány közbeszerzésre vonatkozó törvényével szemben, amely a Rüffert-ítélet (C-346/06, EU:C:2008:189) alapjául szolgáló ügyben szerepelt, az olyan rendelkezés, mint amilyen az LTTG 3. §-a, maga állapítja meg a minimális bérszintet. Másrészt az alapügyben szereplő tényállás bekövetkezésekor sem az AEntG, sem más nemzeti szabályozás nem írt elő a postai szolgáltatások ágazatára alacsonyabb szintű bért.

63 E minősítést nem kérdőjelezi meg az a körülmény, hogy az érintett nemzeti intézkedés a közbeszerzésekre, nem pedig a magánjogi szerződésekre alkalmazandó, mivel a 96/71 irányelv 3. cikke (8) bekezdésének első albekezdésében meghatározott általános alkalmazási feltétel csak az ezen irányelv 3. cikke (1) bekezdése első albekezdésének második francia bekezdése szerinti kollektív szerződésekre vagy a választott bírósági határozatokra alkalmazandó.

64 Ráadásul mivel az alapügyben szereplő intézkedés a 2004/18 irányelv 26. cikkének keretébe illeszkedik, amely bizonyos feltételek mellett lehetővé teszi minimálbér előírását a közbeszerzések esetében, nem követelhető meg, hogy ezen intézkedés kiterjedjen e különleges területen kívülre, általánosan érvényesülve valamennyi szerződés esetében, ideértve a magánjogi szerződéseket is.

65 A nemzeti intézkedés hatályának a közbeszerzésekre történő korlátozása ugyanis azon tény egyszerű következménye, hogy léteznek olyan uniós szabályok, a jelen esetben a 2004/18 irányelvben előírt szabályok, amelyek területspecifikusak.

66 Ebből következik, hogy a 2004/18 irányelvnek a 96/71 irányelvvel összefüggésben értelmezett 26. cikke lehetővé teszi a fogadó tagállam számára, hogy közbeszerzési szerződés odaítélése keretében előírjon az ezen irányelv 3. cikke (1) bekezdése első albekezdésének c) pontja szerinti olyan minimális védelmet nyújtó kötelező szabályt, mint amilyen az alapügyben szerepel, amely a más tagállamban letelepedett vállalkozások számára előírja a fogadó tagállam területére e közbeszerzés teljesítése érdekében kiküldött munkavállalóik javára minimális bérszint tiszteletben tartását. Ugyanis az ilyen szabály részét képezi azon védelem szintjének, amelyet biztosítani kell az említett munkavállalók számára (lásd ebben az értelemben: Laval és Partneri ítélet, C-341/05, EU:C:2007:809, 74., 80. és 81. pont).

67 A 2004/18 irányelv 26. cikkének ezen értelmezését támasztja alá annak az EUMSZ 56. cikkel összefüggő olvasata is, mivel ezen irányelv célja különösen a szolgáltatások szabad mozgásának megvalósítása, amely a Szerződés által biztosított alapvető szabadságok egyike (lásd analógia útján: Rüffert-ítélet, C-346/06, EU:C:2008:189, 36. pont).

68 Az említett irányelv (2) preambulumbekezdéséből kitűnik egyébiránt, hogy az ugyanezen irányelvben foglalt, a bizonyos összegeket meghaladó közbeszerzésekre vonatkozó összehangoló rendelkezéseket a Szerződés szabályaival és elveivel, többek között a szolgáltatásnyújtás szabadságának elvével összhangban kell értelmezni.

69 E tekintetben a Bíróság ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy a nemzeti szabályozás alapján az ajánlatkérő tagállamától eltérő tagállamban székhellyel rendelkező ajánlattevők és esetleges alvállalkozói számára kötelezővé tett minimálbér, ha e tagállam alacsonyabb minimálbért alkalmaz, olyan gazdasági többletterhet jelent, amely alkalmas arra, hogy szolgáltatásaikat a fogadó tagállamban megakadályozza, gátolja vagy kevésbé vonzóvá tegye. Ennélfogva az alapügyben szóban forgóhoz hasonló intézkedés az EUMSZ 56. cikk szerinti korlátozásnak minősülhet (lásd ebben az értelemben különösen: Bundesdruckerei-ítélet, C-549/13, EU:C:2014:2235, 30. pont).

70 Az ehhez hasonló nemzeti intézkedést főszabály szerint igazolhatja a munkavállalók védelmének célja (lásd ebben az értelemben: Bundesdruckerei-ítélet, C-549/13, EU:C:2014:2235, 31. pont).

71 Mindazonáltal, amint azt a kérdést előterjesztő bíróság megállapította, felmerül az a kérdés, hogy a Rüffert-ítélet (C-346/06, EU:C:2008:189) 38–40. pontjából következik-e, hogy nem fogadható el az ilyen igazolás, mivel az LTTG 3. §-ának (1) bekezdése által előírt minimálbér a magánjogi szerződések kivételével kizárólag a közbeszerzésekre alkalmazandó.

72 Erre a kérdésre nemleges választ kell adni.

73 Kitűnik ugyanis a Rüffert-ítélet (C-346/06, EU:C:2008:189) említett 38–40. pontjából, hogy amennyiben a Bíróság az ezen ítélet alapjául szolgáló ügyben szóban forgó nemzeti intézkedés EUMSZ 56. cikkre tekintettel történő vizsgálata keretében megállapította, hogy ezen intézkedés nem igazolható a munkavállalók védelmének céljával, az említett intézkedés egyes sajátos jellemzőire alapított, amelyek azt nyilvánvalóan megkülönböztetik az alapügyben szereplő intézkedéstől.

74 Így a Rüffert-ítéletben (C-346/06, EU:C:2008:189) a Bíróság azon megállapításra alapított, amely az ezen ítélet alapjául szolgáló ügyben olyan kollektív szerződés volt, amely csak az építőiparban alkalmazandó, és nem terjedt ki a magánszférára, és nem nyilvánították általánosan alkalmazandónak. Egyébiránt a Bíróság megállapította, hogy az e kollektív szerződésben megállapított bérszint meghaladta az AEntG szerint ezen ágazatban alkalmazandó minimális bérszintet.

75 Márpedig az alapügyben szereplő intézkedés által javasolt minimális bérszintet olyan törvényi rendelkezés állapítja meg, amely minimális védelmet nyújtó kötelező szabályként főszabály szerint az érintett ágazattól függetlenül általában alkalmazandó Rajna-vidék-Pfalz tartományban a közbeszerzési eljárásokra.

76 Egyébiránt e törvényi rendelkezés minimális szociális védelmet nyújt, mivel az alapügyben szereplő tényállás bekövetkezésekor sem az AEntG, sem más nemzeti szabályozás nem ír elő a postai szolgáltatások ágazatára alacsonyabb szintű minimálbért.

77 A fenti megfontolások összességére tekintettel azt kell válaszolni az első kérdésre, hogy a 2004/18 irányelv 26. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes a valamely tagállam valamely regionális egységének olyan jogszabálya, mint amilyen az alapügyben szerepel, amely arra kötelezi az ajánlattevőket és alvállalkozóikat, hogy az ajánlatukhoz csatolandó írásbeli nyilatkozatban kötelezettséget vállaljanak arra, hogy a közbeszerzési szerződés tárgyát képező szolgáltatások teljesítése keretében foglalkoztatott alkalmazottaiknak az e jogszabályban meghatározott minimálbért fizetik.

A második kérdésről

78 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2004/18 irányelv 26. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes a valamely tagállam valamely regionális egységének olyan jogszabálya, mint amilyen az alapügyben szerepel, amely előírja az azon ajánlattevők és alvállalkozóik közbeszerzési eljárásban való részvételének kizárását, akik elutasítják, hogy az ajánlatukhoz csatolandó írásbeli nyilatkozatban kötelezettséget vállaljanak arra, hogy a közbeszerzési szerződés tárgyát képező szolgáltatások teljesítése keretében foglalkoztatott alkalmazottaiknak az e jogszabályban meghatározott minimálbért fizetik.

79 Az első kérdésre adott válaszból következik, hogy a 26. cikket úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes a valamely tagállam valamely regionális egységének olyan jogszabálya, mint amilyen az alapügyben szerepel, amely arra kötelezi az ajánlattevőket és alvállalkozóikat, hogy az ajánlatukhoz csatolandó írásbeli nyilatkozatban kötelezettséget vállaljanak arra, hogy a közbeszerzési szerződés tárgyát képező szolgáltatások teljesítése keretében foglalkoztatott alkalmazottaiknak az e jogszabályban meghatározott minimálbért fizetik.

80 Az LTTG 3. §-ának (1) bekezdése szintén előírja, hogy e nyilatkozat ajánlattétel során történő megtételének és felszólításra történő benyújtásának elmulasztása esetén ezen ajánlatot ki kell zárni az értékelésből.

81 Egyébiránt az LTTG 7. §-a olyan szankciórendszert ír elő, amelyet azon különböző esetekben kell alkalmazni, amikor ilyen írásbeli kötelezettségvállalást csatoltak az ajánlathoz, de azt nem tartották tiszteletben a közbeszerzés teljesítésekor. E rendszer nem bír jelentőséggel az alapügyben, amely azon ajánlattevő kizárását érinti, amely elutasította e kötelezettségvállalás ajánlatához történő csatolását.

82 A jelen esetben a RegioPostot kizárták az alapügyben szóban forgó közbeszerzési eljárásban történő részvételből, miután elutasította ajánlatának az LTTG 3. §-ának (1) bekezdésében előírt minimálbér megfizetésére irányuló kötelezettség tiszteletben tartására vonatkozó írásbeli kötelezettségvállalás csatolásával történő kiigazítását.

83 Márpedig az e közbeszerzésben való részvételből történő kizárás nem minősíthető szankciónak. Csak az LTTG 3. §-ának (1) bekezdésében előírt írásbeli kötelezettségvállalás ajánlathoz történő csatolásának elmulasztásában álló kötelezettségszegés következménye, amely kötelezettséget az érintett hirdetmény rendkívül átláthatóan fogalmazott meg, és először is ki kívánta emelni a minimális védelem kötelező, a 2004/18 irányelv 26. cikkében kifejezetten engedélyezett szabályának jelentőségét.

84 Így ugyanúgy, ahogy az utóbbi cikkel nem ellentétes az, hogy előírják az említett szabály tiszteletben tartására irányuló írásbeli kötelezettségvállalást, az lehetővé tesz ilyen kizárást.

85 E minimális védelem kötelező szabálya tiszteletben tartásának jelentősége kitűnik egyébiránt a 2004/18 irányelv (34) preambulumbekezdéséből is, amennyiben az kimondja, hogy a nemzeti jog által előírt, a tárgykörre vonatkozó kötelezettségek, többek között a munkavégzési feltételek be nem tartását a tagállamok súlyos kötelességszegésnek vagy az érintett gazdasági szereplő szakmai hitelét érintő jogsértésnek minősíthetik, amely akár ahhoz is vezethet, hogy az adott gazdasági szereplőt kizárják a közbeszerzési eljárásból.

86 Egyébiránt elhanyagolható a nehézség, amelyet az ajánlattevők és adott esetben alvállalkozóik számára a minimálbér tiszteletben tartására irányuló olyan kötelezettségvállalás belefoglalására irányuló kötelezettség jelent, mint amelyet az LTTG 3. §-ának (1) bekezdése előír, annál is inkább, mivel e személyek az előre meghatározott nyomtatványok kitöltésére is szorítkozhatnak.

87 A gazdasági szereplő közbeszerzési eljárásban való részvételből történő olyan kizárásának megfelelő és arányos jellege, mint amilyet az LTTG 3. §-ának (1) bekezdése előír, kitűnik azon tényből is, hogy e rendelkezés kifejezetten előírja, hogy az említett kizárás csak azt követően alkalmazható, hogy az érintett gazdasági szereplő nem tesz eleget az ajánlatának az említett kötelezettségvállalás csatolásával történő kiegészítésére irányuló felhívásnak.

88 A fenti megfontolások összességéből következik, hogy azt kell válaszolni a második kérdésre, hogy a 2004/18 irányelv 26. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes a valamely tagállam valamely regionális egységének olyan jogszabálya, mint amilyen az alapügyben szerepel, amely előírja az azon ajánlattevők és alvállalkozóik közbeszerzési eljárásban való részvételének kizárását, akik elutasítják, hogy az ajánlatukhoz csatolandó írásbeli nyilatkozatban kötelezettséget vállaljanak arra, hogy a közbeszerzési szerződés tárgyát képező szolgáltatások teljesítése keretében foglalkoztatott alkalmazottaiknak az e jogszabályban meghatározott minimálbért fizetik.

A költségekről

89 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (negyedik tanács) a következőképpen határozott:

1) **A 2011. november 30-i 1251/2011/EU bizottsági rendelettel módosított, az építési beruházásra, az árubeszerzésre és a szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 2004. március 31-i 2004/18/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 26. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes a valamely tagállam valamely regionális egységének olyan jogszabálya, mint amilyen az alapügyben szerepel, amely arra kötelezi az ajánlattevőket és alvállalkozóikat, hogy az ajánlatukhoz csatolandó írásbeli nyilatkozatban kötelezettséget vállaljanak arra, hogy a közbeszerzési szerződés tárgyát képező szolgáltatások teljesítése keretében foglalkoztatott alkalmazottaiknak az e jogszabályban meghatározott minimálbért fizetik.**

2) **Az 1251/2011 rendelettel módosított 2004/18 irányelv 26. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes a valamely tagállam valamely regionális egységének olyan jogszabálya, mint amilyen az alapügyben szerepel, amely előírja az azon ajánlattevők és alvállalkozóik közbeszerzési eljárásban való részvételének kizárását, akik elutasítják, hogy az ajánlatukhoz**

csatolandó írásbeli nyilatkozatban kötelezettséget vállaljanak arra, hogy a közbeszerzési szerződés tárgyát képező szolgáltatások teljesítése keretében foglalkoztatott alkalmazottaiknak az e jogszabályban meghatározott minimálbért fizetik.

Aláírások